

Висновки... Враховуючи все вищесказане, можна зробити висновок, що використання інноваційних технологій актуалізується у зв'язку з новою парадигмою професійно-педагогічної підготовки майбутніх учителів, яка створюється на основі врахування ієрархії державних, професійних та оперативних цілей, сутність яких полягає в оновленні як вищої професійно-педагогічної освіти, так і цілісного навчально-виховного процесу вищого навчального закладу шляхом вдосконалення, тобто модернізації, модифікації, раціоналізації.

В основу нової поліфункціональної парадигми покладено загальні цілі світоглядного, методологічного та ціннісного характеру, які є підґрунтям реформування вищої педагогічної освіти, а саме: фундаменталізація, гуманітаризація, гуманізація, інформатизація, інноватизація.

Інноватизація підготовки передбачає: впровадження інноваційних технологій навчання, спрямованих на удосконалення цілісного навчально-виховного процесу вищого навчального закладу; стимулювання інноваційної, пошукової, творчої професійної діяльності; створення інноваційно-творчої атмосфери взаємодії між учасниками процесу підготовки; формування інноваційних здібностей, а саме інноваційного мислення, уяви тощо.

Перспектива подальших розвідок у даному напрямі... Дана стаття не претендує на всебічний розгляд проблеми щодо використання інноваційних технологій в процесі підготовки педагогічних кадрів. Ряд аспектів потребують подальших наукових розвідок, зокрема критеріїв відбору інновацій, алгоритм їх впровадження у навчальний процес вищого навчального закладу.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ:

1. Вербицкий А.А. Активное обучение в высшей школе: контекстный подход. – М.: Высшая школа, 1991. – 207 с.
2. Вітвіцька С.С. Основи педагогіки вищої школи: Метод. пос. для студентів магістратури. – К.: Центр навчальної літератури, 2003. – 316 с.
3. Дичківська І.М. Інноваційні педагогічні технології. – К.: Академвидав, 2004. – 352 с.
4. Педагогика профессионального образования: Учеб. пособие для студ. высш. учеб. заведений / Под ред. В.А.Сластенина. – М.: Изд. центр „Академия”, 2006. – 368 с.
5. Фіцула М.М. Педагогіка вищої школи: Навч. посібник. – К.: Академвидав, 2006. – 352 с.
6. Чернилевский В.Д. Дидактические технологии в высшей школе. – М.: ЮНИТИ-ДАНА, 2002. – 437 с.

Аннотація

Л.А.Машкина

Иновационные технологии в профессиональной подготовке педагогических кадров

В статье освещены теоретические основы использования инновационных технологий в вузах. На основе анализа научно-методической литературы намечены пути внедрения педагогических инноваций в учебный процесс.

Ключевые слова: *Европейская интеграция, инновационные технологии, модульное обучение, структурно-содержательная модернизация, проблемное обучение, игровая деятельность.*

Summary

L.A.Mashkina

Innovational Technologies in the Professional Preparation of Pedagogical Personnel

Theoretical basis of usage of the innovational technologies in higher educational institutions are taken up. On the basis of the analyses of the scientific-methodological literature the ways of introduction of the pedagogical innovations in the educational process are mapped out.

Key-words: *European integration, innovational technologies, modular teaching, structure-contextual modernization, problematic teaching, game activity.*

Дата надходження статті

„8” жовтня 2007 р.

УДК 371.134 + 78.07 (045)

М.А.МИХАСЬКОВА,

*кандидат педагогічних наук, доцент
(м.Хмельницький)*

ПРОБЛЕМИ ФОРМУВАННЯ МУЗИЧНИХ ЗНАТЬ СТУДЕНТІВ ЯК СКЛАДОВОЇ ЧАСТИНИ ФАХОВОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ ВЧИТЕЛІВ МУЗИКИ

В статті розкриваються особливості та проблеми формування музичних знань студентів як основи компетентності в процесі фахової освіти майбутніх учителів музики.

Ключові слова: *музичні знання студентів, фахова компетентність майбутнього вчителя музики.*

Постановка проблеми в загальному вигляді... Формування фахової компетентності майбутніх учителів музики є однією з актуальних проблем, які постають перед сучасною вищою школою. Ця проблема виникла у зв'язку з методологічною переорієнтацією змісту шкільної освіти на розвиток

особистості учня; якісно новими пріоритетами освітніх галузей „Мистецтво” та „Естетична культура”. Метою освітньої галузі початкової освіти „Мистецтво” є розвиток особистісно-ціннісного ставлення до мистецтва, здатність до сприймання, розуміння і створення художніх образів, художньо-творча самореалізація і духовне самовдосконалення [3, 52]. Освітня галузь „Естетична культура” базової і повної середньої освіти покликана долучити учнів до скарбів світового мистецтва, що є основою художньої культури, забезпечити формування світогляду, ціннісних орієнтацій, творчого потенціалу, емоційної чутливості особистості, її вміння аргументовано оперувати культурологічними і мистецтвознавчими поняттями [2, 11]. Отже, від того, яким буде майбутній учитель музики, чи здатний він враховувати вимоги, які ставить суспільство перед школою, залежить рівень компетентності, вихованості й духовної культури учнів.

Аналіз досліджень і публікацій, в яких започатковано розв'язанні даної проблеми... Компетентність висвітлювалась у багатьох працях, присвячених питанням фахової підготовки майбутнього учителя музики. Зокрема, розглядалися сутність педагогічної діяльності вчителя музики (Е.Абдулін, Л.Арчажнікова, В.Орлов, Г.Падалка, О.Ростовський, О.Рудницька, О.Щолокова та інші), його музично-педагогічної культури (К.Васильковська, В.Мішедченко, А.Растрігіна, Р.Тельчарова, О.Шевнюк та інші); особливості виконавської підготовки (Л.Василенко, Л.Гусейнова, Н.Згурська, В.Крицький, І.Мостова, Г.Ніколаї, О.Щербініна та інші), засвоєння музично-педагогічних знань (Е.Карпова, І.Малашевська, Н.Провозіна та інші), виховання ціннісних орієнтацій (В.Волкова, В.Дряпіка, Н.Свещинська та інші). Однак питання проблем формування саме музичних знань як основи фахової компетентності майбутнього вчителя музики розглядалося здебільшого опосередковано.

Формулювання цілей статті... Метою даної статті є розкриття особливостей та проблем формування музичних знань студентів як основи фахової компетентності майбутнього вчителя музики.

Виклад основного матеріалу... Основою освіти і базою фахової компетентності виступають знання студентів. В сучасних дослідженнях проблем вищої музично-педагогічної освіти наголошується, що набуті студентами знання не завжди є запорукою успішної фахової діяльності. Зокрема, спостерігаються формалізм, розрізненість знань, їх безсистемність, невміння використовувати на практиці, недостатність самостійності, нетворчий характер діяльності, невміння самостійно розібратися в новій ситуації, недостатню підготовку до творчої праці тощо [4, 15].

Метафізичний рівень викладання, коли більша увага приділяється відтворенню знань, ніж практичним умінням та творчим завданням, призводить до пасивності майбутніх учителів. Діалектичний тип спроможний спрямувати діяльність студентів на усвідомлення шляхів набуття необхідних знань і вмінь, розуміння сутності педагогічної діяльності.

Аналізуючи змістовне наповнення музично-теоретичного, художньо-естетичного, музично-історичного циклів, звертаємо увагу на перевантаженість непотрібною інформацією, яка в практичній діяльності студентам не знадобиться. З цього приводу О.Ростовський зауважує, що вирішальне значення має не стільки обсяг знань, скільки їх глибина й системність. Не максимум знань, а їх мобільність, гнучкість і достатність для викладання музики в школі важливіші для майбутнього вчителя [8, 15-22]. Відтак актуальною стає проблема зміни критеріїв оцінювання результатів професійної підготовки студентів: оцінювати не теоретичні знання, а мислення і вміння на основі цих знань. Педагог говорить, що майбутній учитель має не тільки оволодіти необхідними професійними знаннями й уміннями, а й усвідомити сам шлях їх набуття, оволодіти принципами і методами пізнання теорії і практики педагогічної діяльності [9, 6-7].

Загальновідомо, що знання студентів зумовлюють способи діяльності й перетворюються в уміння та навички. У процесі музичної освіти студенти отримують фахові знання, але вони не завжди формуються в повноцінну систему знань щодо музичного мистецтва. Досить часто майбутні фахівці володіють значним обсягом знань щодо особливостей музики, але не співвідносять ці знання, не розуміють істотних зв'язків між ними. Таким чином, вони мають *грунтовні* музичні знання, але така якість, як *глибина*, лишається поза увагою.

Однією з проблем музичної педагогіки вчені визнають проблему *гнучкості* знань студентів. Вона виявляється в швидкості і якості вирішення різноманітних варіативних ситуацій, які виникають на уроках музики, або в кількох розв'язаннях однієї практичної ситуації. Навчання у вузі передбачає озброєння студентів кількома способами діяльності на музичних заняттях, але прогнозувати можливі шляхи, які використає майбутній вчитель музики, і швидкість його реакції неможливо. Практика показує, що майбутні вчителі музики під час занять схильні використовувати типові способи діяльності, що комбінувати чи створювати щось нове може не кожен студент. Позитивне сприйняття своїх можливостей, віра у свої сили є важливим чинником, який впливає на мотивацію в творчих видах діяльності майбутніх учителів музики.

Спостереження за студентами під час практики в школі вказують на недолік, який супроводжує процес *конкретизації* й *узагальнення* знань. Розповідаючи про життєвий шлях композиторів у вступному слові перед слуханням музики, пояснюючи новий матеріал з музичної грамоти, майбутні вчителі музики відчувають труднощі в компактній, спрощеній подачі матеріалу. Апелювання до складних і незрозумілих дітям понять, отриманих під час навчання, є однією з проблем практичної діяльності.

Дослідження в царині музичної педагогіки вказують на *розрізненість та безсистемність* фахових знань студентів. Засвоюючи сукупність знань з різних предметів, майбутній фахівець упорядковує їх в ієрархію та певну послідовність. Він формує власну світоглядну позицію, ознайомлює з мистецтвом (діалектичними законами його розвитку в суспільстві), формує емоційно-моральне ставлення до минулого, майбутнього та сьогодення. Процес *систематизації* музичних знань є досить складним, оскільки передбачає оволодіння теорією, об'єднання її елементів та структури в схематичному порядку. Студент засвоює основні поняття, виводить на їх основні провідні положення. Раціональна послідовність навчальних знань, їх узгодженість, оптимальний обсяг та інтенсивність вивчення є необхідною умовою якісної освіти. Отже, засвоюючи знання з різних предметів, студенти створюють фахову основу для вирішення педагогічних проблем на практиці.

У процесі накопичення знань, коли велика увага надається засвоєнню їх обсягу, відбувається розрізнення знань, губиться зв'язок, інтегрування у великі блоки, і це заважає збереженню їх елементів у пам'яті. Запам'ятовуючи інформацію, студент накопичує її без зв'язку з іншими знаннями, безсистемно, що призводить до ізольованості знань, їх поверховості. Виключення творчих видів діяльності, позбавлення емоційно-чуттєвої сфери навчального процесу призводить до неповних, неглибоких знань, які не увійдуть до системи цінностей особистості.

Вузькопредметність теж не приводить до високого рівня підготовки, оскільки вчитель не може знати тільки той обсяг матеріалу, який буде викладати. З цього приводу А. Малиновська зауважує, що для вирішення означеної проблеми слід звернутися до аналізу змістовно-методологічного аспекту навчального процесу, до розкриття внутрішньої логіки взаємозв'язку теоретичних, історичних, методичних дисциплін з предметами практичними, спеціальними [5, 37]. Ю.Полянський на основі досліджень І.Зверева та В.Максимової пропонує введення двох типів зв'язків: змістовно-інформаційних та організаційно-методичних. На його думку, саме ці типи зв'язків забезпечать установку особи на інтеграцію та систематизацію знань з різних дисциплін [6, 14].

Системність навчання припускає наявність зв'язків не тільки між окремими знаннями усередині предмета, але й між предметами, що робить знання глибшими [6, 13; 1]. О.Щолокова визначила умови використання міжпредметних зв'язків, а саме:

- постановка теоретичних проблем та їх зіставлення з конкретними завданнями різних предметів;
- визначення спільних методів викладання і їх впровадження у методичну підготовку;
- зближення навчального матеріалу різних дисциплін;
- створення ситуацій емоційно-асоціативного збагачення і їх використання у навчанні [10, 129].

У проаналізованих навчальних програмах для студентів музично-педагогічних факультетів з постановки голосу, хорового диригування, хорознавства і хорового аранжування, основного музичного інструмента (фортепіано), методики музичного виховання використовуються міжпредметні зв'язки. Наприклад, предмети вокально-хорового напрямку підготовки вивчаються у тісному зв'язку з предметами музично-теоретичного, методико-музикознавчого та музично-інструментального напрямку, зумовлюючи у такий спосіб інтегровану професійну підготовку майбутнього фахівця. На думку багатьох учених, різнобічні міжпредметні зв'язки, що виявляються в музичному навчанні, спроможні відображати специфіку естетичної природи музики.

Однією з проблем використання музичних знань у процесі навчально-практичної діяльності є проблема їх *оперативності*. Ця якість передбачає вміння використовувати їх в типових ситуаціях, хоча на уроках музики не завжди можна передбачити або прогнозувати потрібні дії. Тому отриманої інформації стосовно можливості використання знань нерідко недостатньо для піднесення ефективності навчально-практичної діяльності. Ця характеристика знаходиться в тісному взаємозв'язку з *міцністю* музичних знань, які зберігаються в пам'яті студента й актуалізуються в необхідних ситуаціях.

Аналізуючи проблему *усвідомлення* музичних знань, слід зазначити, що однією з форм вираження цієї проблеми є невміння студентів розкривати отриману інформацію своїми словами, змінювати хід думки та послідовність викладення, виділяти окремі частини цілого.

Неусвідомлюваний характер отриманої інформації особливо позначається на самостійному її використанні у варіативних, творчих ситуаціях.

Однією з методологічних проблем музичної педагогіки Ю.Рагс називає проблему розвитку музичного мислення. Він зазначає, що особливо виділяється в цьому контексті питання щодо суперечностей між емоційно-образним та раціонально-логічним сприйняттям музики студентами [7, 7]. Подолання цієї проблеми знаходиться в царині фахової підготовки, коли студента, насамперед, потрібно вчити сприймати й розуміти музику, її інтонаційно-образні зв'язки, естетичну цінність, а вже потім проводити теоретичний аналіз музичного твору.

Висновки... Отже, проблеми формування музичних знань залежать від об'єктивних та суб'єктивних факторів. Кожна характеристика музичних знань доповнює одна одну, допомагає їх формувати, тому недосконале засвоєння або недостатня увага до будь-якої складової приведе до порушення цілісності музичних знань.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ:

1. Баренбойм Л.А. Музыкальная педагогика и исполнительство. – Л.: Музыка, 1974. – С.10-23.
2. Державні стандарти базової і повної середньої освіти // Освіта України. – 2003. – №1-2. – С.2-14.
3. Державні стандарти початкової загальної освіти // Початкова школа. – 2001. – №8. – С.28-54.
4. Качество знаний учащихся и пути его совершенствования / Под ред. М.Н.Скаткина, В.В.Краевского. – М.: Педагогика, 1978. – 208с.
5. Малинковская Н. Теоретические основы исследования ценностных ориентаций и интересов школьников // Ценностные ориентации и интересы школьников: Сборник научных трудов / Ред. коллегия Т.Н.Мальковская. – М.: Издательство АПН СССР, 1983. – С.5-19.
6. Полянский Ю.А. Учебный процесс как система // Актуальные проблемы музыкального образования / Сост. И.Котляревский, Ю.Полянский. – К., 1986. – С.11-19.
7. Рагс Ю.Н. О задачах развития системы ШУВ // Актуальные проблемы музыкального образования. Сборник статей / сост. И.Котляревский, Ю.Полянский. – К., 1986. – С.5-11.
8. Ростовський О.Я. Професійна підготовка майбутніх учителів музики: проблеми і перспективи // Наукові записки. Тернопільський державний педагогічний університет. Серія: Педагогіка. – 2001. – №2. – С.15-22.
9. Ростовський О.Я. Розвиток творчого потенціалу особистості майбутнього вчителя як педагогічна проблема // Наукові записки Ніжинського державного педагогічного університету. – Ч.1. – Ніжин: НДПУ, 2002. – С.6-7.
10. Щолокова О.П. Основи професійної художньо-естетичної підготовки майбутнього вчителя. – К.: ІЗМН, 1996. – 170с.

Аннотация

М.А.Михаськова

Проблемы формирования музыкальных знаний студентов как составной части специальной компетентности будущего учителя музыки

В статье раскрываются особенности и проблемы формирования музыкальных знаний студентов как основы компетентности в процессе профессиональной подготовки будущих учителей музыки

Ключевые слова: *музыкальные знания студентов, специальная компетентность будущего учителя музыки.*

Summary

М.А. Mykhas'kova

The Problems of Formation of the Students' Musical Knowledge as a Component Part of Special Competence of the Future Teacher of Music

The peculiarities and problems of formation of the students' musical knowledge as the basis of their competence in the process of professional education of the future teachers of music are revealed in the article.

Key words: *students' musical knowledge, special competence of the future teacher of music.*

Дата надходження статті

„5” листопада 2007 р.